

האנשים האלו מבקשים להוכיח: במאבק על הסביבה, לא הכל אבוד

המאבק הסביבתי עמוס תחויות קודרות, אך ישנם אנשים שלא מאבדים תקווה. "הארץ" שוחה עם פעילים סביבתיים שעל אף הקשיים הגדולים מצליחים להניע מהלכים – ואפילו להגיע להישגים

עצים הם הקורבנות הראשונים בכל פרויקט בנייה או פיתוח ועל פי רוב, גם אם מוגשת לפי קיד היערות התנגדות לכרייתה היא נדחית. אבל להרשקו ולשרי תפיו לפעילות למניעת כרייתה של עצים היו שתי הצלחות כש"נים האחרונות. בפרויקט ההרי חבה של הכנסת צומצם מספר העצים שאמורים להיכרת מ-716 ל-250 וביישוב גרנות הגליל בו טל רישיון לכריית 2,286 עצים, בעיקר אלון, כליל החורש ואורן. הניצחון האחרון עלול לע"לות להרשקו ביוקר. המועצה האזורית מעלה יוסף, שקידמה את הרחבת גרנות הגליל, עתרה נגד פקיד היערות ונגד הרשקו באופן אישי. בעתירה דורשת המועצה להשיב את רישיון הכרייה כדי לאפשר את הרחבת הרישוי. דרישה נוספת היא שהרשקו ופעילים אחרים שהגישו התנגדות ישלמו מכסים על הניצחון ושארו המתנגדים אינם תושבי המקום אלא מתגוררים ברחבי הארץ... המשיבים 3 לא הסכימו כיצד ייפגעו ומה יפסידו ממירוש רישיון הכרייה", נכתב בעתירה. בעולם משפט קצת אחר היה הרשקו צריך להגיש לבית המשפט את ספר הידלים "הלוקס" מאת דוקטור סוס. הספר מספר על הלורקס הפלאי שמנסה להגן על עצי הצופלה מפני כרייתה. "אני הלורקס, אני שואל בשם העצים, כי אין פה לאף עץ".

קריאה לצאת לרחובות
נטע גרנות (42), מובילת מחאות אקלים מאז כינון הממשלה הנוכחית נדמה שחלה ירידה במספר ההפגנות, שרבות מהן התקיימו על רקע שנתיים של מערכות בחירות בלתי פוסקות. אך בחודש דשים האחרונים מתקיימת פעי"לות מחאה שבועית מסוג חדש, גם אם עדיין בהיקף קטן. זה 31 שבועות יוצאים פעילי מטה החירום האקלימי-אקולוגי להפגין ברעננה, חיפה, ירושלים, תל אביב, ומקומות אחרים ברחבי הארץ. הפעילים דורשים מהממשלה לקיים את הבטחותיה האקלימיות בלמחרים – ובמיוחד הכתחה שנוגעת בקווי היסוד של הממשלה: לאשר חוק אקלים. אחת הפעילות הבולטות היא נטע גרנות, אם לארבעה מהג"ליל שעובת את עבודתה כמורה כדי להירתם למאבק האקלימי. לפעול לצמצום הפחמן בתקופות שיא אנתנו מגיעים 40-למוקדי מחאה בארץ, היא מספרת ומעידה כי בכל שבוע מצטרפים לפעילות אנשים חדשים. להערכת המארגנים, לעיתים משתתפים במחאה מאות בני אדם בנקודות שונות ברחבי המדינה.

קריאה לצאת לרחובות
נטע גרנות (42), מובילת מחאות אקלים

מאז כינון הממשלה הנוכחית נדמה שחלה ירידה במספר ההפגנות, שרבות מהן התקיימו על רקע שנתיים של מערכות בחירות בלתי פוסקות. אך בחודש דשים האחרונים מתקיימת פעי"לות מחאה שבועית מסוג חדש, גם אם עדיין בהיקף קטן. זה 31 שבועות יוצאים פעילי מטה החירום האקלימי-אקולוגי להפגין ברעננה, חיפה, ירושלים, תל אביב, ומקומות אחרים ברחבי הארץ. הפעילים דורשים מהממשלה לקיים את הבטחותיה האקלימיות בלמחרים – ובמיוחד הכתחה שנוגעת בקווי היסוד של הממשלה: לאשר חוק אקלים. אחת הפעילות הבולטות היא נטע גרנות, אם לארבעה מהג"ליל שעובת את עבודתה כמורה כדי להירתם למאבק האקלימי. לפעול לצמצום הפחמן בתקופות שיא אנתנו מגיעים 40-למוקדי מחאה בארץ, היא מספרת ומעידה כי בכל שבוע מצטרפים לפעילות אנשים חדשים. להערכת המארגנים, לעיתים משתתפים במחאה מאות בני אדם בנקודות שונות ברחבי המדינה.

שי הרשקו. מעלה את נושא הכריית לסדר היום: צילום: אילן אסייג

למעבר לצריכה בת קיימא ורכי"ש, גם בגדי יד שנייה לתושבים. העמותה גם פתחה השנה תר"כנית לציבור הרחב – "מבוא לאקטיביזם סביבתי בחברה הע"רבית" – והפעילות מתכננת להשיק תוכנית הכשרה לאנ"שי תקשורת בחברה הערבית על המשבר האקלימי. בחודש הקרוב תפעיל עמ"רת אורחים למען הסביבה, בשי"תוף עם עמותת עורכי דין לקידום מינהל תקין, פרויקט בעל פוט"נציאל גדול לייצר שינוי. על פי החוק, כל רשות מקומית חייבת להפעיל ועדה לאיכות הסביבה, אבל בכדיקה שערכה העמותה בשיתוף עמותת עורכי דין לקי"דום מינהל תקין, התברר שה"חוק אינו מיושם ברוב הרשויות הערביות. בעקבות הבדיקה פנו העמותות לכל הרשויות בדרי"שה להפעיל את ועדות הסבי"בה. לאחר שהבינו כי יש חוסר"בנציור מיודעים ומחויבים לה"שישבו בוועדות, הן החלו לגיי"ס נציגים בכל רשות. 50 כבר החלו את עבודתם.

הנהגת סביבה ערבית
עו"ד ג'מילה הרדל-ואכים וג'והינה בדר נמארה, שיפור הסביבה ביישובים ערביים עו"ד ג'מילה הרדל-ואכים, מנהלת עמותת אורחים למ"השנייה הנוגעת לשינוי תר"כנית יש נהוגי תרחה גרועים: בריאותיים, בשל אחוזי תחל"ת גבוהים וחוסר נגישות לשרו"ת רפואה; כלכליים-חברתיים, בג"לל הכנסה נמוכה ונצ"ת מות ופשע חוסן קהילתי נמו"ך – ועל כן היא אומרת שנדרשת השקעה ממשלתית גדולה הר"בה יותר בהכנת החברה הערבית למשבר.

המאבק על העצים
שי הרשקו (37), ממפה רי"שינוי כרייה

המפות שמייצר שי הרשקו הן אוסף אדיר של נקודות, שמסכות כמעט כל פינה וכל יישוב בארץ. כל נקודה כזאת מייצגת רישיון כרייה. כל רישיון הוא היתר נכ"רות עץ בוגה, לרוב הרבה יותר מעץ אחד. בשבוע הראשון שלא"חר הפסח, למשל, מיפה הרש"קו 107 רישיונות. 2,344 עצים ייכרתו על פי הרישיונות האלו ו-175 עצים יועקו. מאז תחיל"ת השנה הוא מיפה רישיונות לכרי"ת 91 אלף עצים.

זה שלוש שנים שהרשקו אחר קב באדיקות דון קישוטית הער"בית, רישיונות הכרייה שמחולקים בישראל – לרוב למטרות בנייה ופיתוח. הוא וועלים את נושא הכרייתות לסדר היום, מגיש התנג"דיות ומסייע לאורחים ולגופים ח"ים וואורחיות".

מנהל יונימס מדוקקים שי רי"שינוי הכרייה החדשים, ומ"תאר כמה עצים עתידיים להיכרת ולאיוו מטה: אלונים, ויתים, אורנים ואקליפטוסים ויתים לטובת מחלף, בניית פוגר"לה או שיפוף מדריכה. הרשקו לא מצליח להבין איך מתכננים ממשיכים לראות בעצים מטר"ד שיש להסיר. "בהרחבת הכנסת – תוכנית גדולה שכבר אושרה, אך העבודות עוד לא החלו – תיכ"נו לכתוב 716 עצים, המתכננים אמרו שהעצים מפריעים לנראות של המשכן. מליד מתייחסים אליהם כאל התחתית של התח"ת של התכנון, במקום לראות בהם תשתית חיונית, כמו מים וחשמל", הוא אומר. הפעילות שלו נגיאת לא פעם כמו קרב מאסף אבוד מראש.

רון טופול, הדס שלומי ודונית יושע: צילום: תומר אפלבוים

נטע גרנות. קוראת לממשלה לאשר חוק אקלים: צילום: אמיל סלטן

שבגלל הטופוגרפיה והשמרות של התושבים רוכבים לא יהפכו לחלק משמעותי מהתנועה בעיר. אבל בשנים האחרונות העירייה התחילה לדבר אחרת, פה ושם צצו בעיר שבילי אופניים ויותר ויותר ירושלמים הפכו את האופניים לכלי התחבורה העיקרי שלהם. השינוי הזה כנראה לא היה מתרחש ללא קבוצה קטנה של אקטיביסטים, שהתאגדה תחת השם "אופניים שבילי ירושלים". הם מקיימים רכיבות מחאה, מפ"עילים סדנה קהילתית לתיקוני אופניים, מתחזקים לובי בעיר"ריה, נפגשים עם מתכננים ומק"בלי החלטות ומציעים פתרונות. אחד הפעילים הבולטים הוא ארון לוטן, שהגיע לירושלים כסטודנט ב-2009. "די מהר הגעתי מהדרך הכי מהירה להצטרף מהדרה להחברת האופניים", אומר לוטן. "כבר בשבוע הראשון נדרסתי והייתי חודש על קביים". בעקבות פלייר שהונח על האופניים שלו הוא הצטרף למאבק של רוכבי האופניים בעיר. "התעצבנותי שאין שר לאופניים במקמפוס גבעת רם. יצאנו למאבק ובתוך כמה חודשים פתחו שער. זה הניצחון הקל האחרון שהיה לי".

מ"ל שרוכב בעיר מכין שיה"טופוגרפיה היא רק תירוץ לדי"שקת האופניים לשוליים. "מה חייבת משפיע על היכולת לת"נייד באופניים זה לא הטופוגר"פיה, אלא מוג האווירה המבחינה האת ירושלים הרבה יותר נעי"מה מאירופה ומתל אביב", אומר לוטן. לדבריו, תשתית טובה ובי"טוחה תעודד ציבור גדול יותר להשתמש באופניים.

התפיסה הזאת קנתה לה אחיזה גם בקרב מקבלי החל"טות והיום שבילי אופניים כבר לא נתפשים כאיווטריה בירו"שלים. העירייה מצהירה שהיא מחויבת לסלול בירושלים רשת שבילי אופניים, אבל בפועל חלק ניכר מהשבילים לא באמת מא"פשרים רכיבה רצופה ובטוחה. לדוגמה, מסיבות אסתטיות העי"רייה מעדיפה בחלק מהמקרים לסלול את השבילים מאבן ירוש"למית במקום מאספלט, אף על פי שהפעילים מסבירים שכשירוד גשם שטל האבן הופך למשטח חלק וסלון.

בשנתיים האחרונות רוכ"בי האופניים חשים שינוי. העי"רייה מקדמת סלילת 200 ק"מ של שבילי אופניים, חחלק מתו"כנית אסטרטגית להתמודדות עם משבר הקורונה. המשרד לא שבו יש פחות כבישים פקוקים, פנו שוב חברי הפורום – הורים, מורים, תלמידים, מרצים ועוד – לשרת החינוך הנוכחית, יפעת בכעיות משמעותיות ושאורחים מעורבים באופן פעיל בחינוך הסי"עתיים. הנה כמה דוגמאות לפעילים שעל אף הקשיים הגדולים מצליחים להניע מהלכים – ולפי עמים אפילו להגיע להישגים.

ג'מילה הרדל-ואכים וג'והינה בדר נמארה: צילום: רמי שלוש

תוכנית הלימודים. המשרד לא השיב לפנייתם. ביולי האחרון שבו יש פחות כבישים פקוקים, פנו שוב חברי הפורום – הורים, מורים, תלמידים, מרצים ועוד – לשרת החינוך הנוכחית, יפעת בכעיות משמעותיות ושאורחים מעורבים באופן פעיל בחינוך הסי"עתיים. הנה כמה דוגמאות לפעילים שעל אף הקשיים הגדולים מצליחים להניע מהלכים – ולפי עמים אפילו להגיע להישגים.

תזונה במשרד החינוך
רון טופול (43), הדס שלומי (16), דונית יושע (47), פעילים למען תוכנית לימודי אקלים

משרד החינוך צפוי להכריז שבועות הקרובים על השקת תוכנית חינוכית אקלימית רא"שונה בישראל. עדיין לא ברור אם התוכנית תהיה תוכנית חר"בה, לאילו קבוצות גיל היא תיועד ואם תתייחס למשבר בצור"רה מעמיקה מספיק. לאחר שפר"ט התוכנית ייחשף, ככל הנראה בשבועות הקרובים, ייוודע אם מורב בהכנה שהפעילים מייחלים לה. אבל עצם העובדה שמשרד החינוך בנה תוכנית חר"שה בנושא, היא הישג לפעילים. בין הפעילים שהבולטים שת"רמו לצד זה, בעזרת לחץ ציבורי ותקשורת, נמצאים רון טופול, מורה למחשבים ופעיל בעמותת הורים למען האקלים, הדס שלומי, מי פעילה בתנועת מחאת הנו"ר למען האקלים, דונית יושע, מנהל תחום משבר האקלים בא"ר הן השותפים העיקריים. "משבר האקלים בבסיסו הוא משבר תפישתי-תרבותי המחייב שינוי של הפרדיגמה המחש"בתית המאפיינת את החברה המערבית כיום. שינוי שכזה לא יכל לקרות כלי להתחיל בחינוך", אומר יושע, שפעיל זה שנים בארגונים סביבתיים שר"נים. "עלינו כמבוגרים וכאנשי חינוך מושלת החובה המוסרית להקנות לבני הנוער את הידע, הכלים והמימונויות הדרושים". טופול נרתם למאבק מכיוון אחר. הוא היה איש הייטק שעי"סק בפעילות סביבתית בזמנו הפנוי. "תמיד ידעתי שאני ר"צה להשפיע ולחנך. זה השתלב עם החשש מנוקו המשבר, ובשנה האחרונה החלטתי לעשות הסה"להפוך למורה. דחפנו לכך שה"משבר יילמד לא רק כתופעה פי"זיקלית וגיאוגרפית, אלא בעיקר כתופעה שיש לה השפעות על אומה ומוכר שוב ושוב את של"ש ילדיו. "בשנים האחרונות מחאת הנו"ר בישראל הובילה קמפיין חי"נוך אקלימי דחוף – מפני שלדור

המכון למחקר ע"ש הרי"ס. טרומן למען קידום השלום

שנה לארועי מאי 2021 בערים המעורבות

משטרה, תקשורת, רשויות מקומיות ודור צעיר

יום ב', 9.5.2021 | 11:00-16:00 | אולם הגדול | מכון טרומן (בניין מס' 61) | קמפוס הר הצופים | האוניברסיטה העברית בירושלים

בין המשתתפים/ות:

ח"כ יואב סגלוביץ, סגן השר לבטחון פנים
שמעון לנקרי, ראש עיריית עכו
ראמי יונס, תאגיד השידור הציבורי
תת ניצב ירון מטס, משטרת ישראל
תאמר נפאר, ראפר
בר פלג, הארץ
סמאח סליאמה, עמותת נעם
ד"ר לינדה יעקב-שדה, מכון טרומן

לינק להרשמה לאירוע ולוי"ז מלא: <https://bit.ly/3uojmDh>
האירוע יועבר גם בשידור חי בעמוד הפייסבוק של מכון טרומן: <https://www.facebook.com/TrumanHebrewU>